

ה"ת 4339/04/23 - מאיר תורג'מן נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"ת 4339-04-23 תורגמן נ' מדינת ישראל

בפני מבקש	כבוד השופטת מרים אילני
נגד משיבה	
	מאיר תורג'מן
	ע"י ב"כ עוה"ד א' פוקסברומר, ע' ארליך ומ' שטאובר
	הסנגוריה הציבורית מחוז ירושלים
	מדינת ישראל
	ע"י ב"כ עוה"ד מ' ברטפלד ונ' בורנשטיין
	פרקליטות מחוז ת"א

החלטה

בקשה להשבת תפוסים.

רקע

1. ביום 10.6.2021 הוגש נגד המבקש כתב אישום הכולל בין היתר שלוש עבירות של קבלת שוחד בסך כולל של ₪ 354,895.

העבירה האחת - שיעבוד פיקדון בסך 200,000 ₪ של הנאשם במתן השוחד, משה הבא, על מנת שהמבקש יקבל הלוואה לשם מימון מערכת הבחירות למועצת העיר ירושלים. על בסיס השעבוד האמור קיבל המבקש מבנק דיסקונט, הלוואה בסך 200,000 ₪. לאחר מספר ארכת שנתנו למבקש לשם פירעון הלוואה, ומשלא הוסדר החוב, מומש השעבוד וקוזזו מחשבונו של משה הבא 200,000 ₪ לטובת כיסוי החוב. על פי המתואר בכתב האישום, המבקש לא השיב למשה הבא כספים אלו עד למועד תחילת החקירה הגלויה, במשך כארבע וחצי שנים (סעיף 20 לכתב האישום). יוער כי נוכח האמור בסעיף 20 לכתב האישום, הסיק המבקש כי המשיבה מאשרת שבסופו של יום הוא השיב את הכספים למשה הבא. אולם בדיון שלפניי ציינה המשיבה כי לטענתה לא הוכח שהכספים הוחזרו וכל שנטען בכתב האישום הוא שהכספים לא הוחזרו עד למועד החקירה הגלויה. מכל מקום על פי הטענה, בתמורה למתת, פעל המבקש לקדם ולזרז בקשות של משה הבא בקשר לתכנון והבניה של מלון כורש.

העבירה השניה - לבקשת המבקש, שילם הנאשם השני במתן השוחד, דוד בוזגלו, לבנו של המבקש, סך של 6,000 ₪ לחודש, וטובות כלכליות נוספות הגם שהוא לא הועסק על ידו, וזאת על מנת לקדם את ענייניו של דוד בוזגלו בעירייה.

עמוד 1

סך השוחד הנטען בגין עבירה זו הוא 63,895 ₪.

העבירה השלישית - המבקש קיבל מאת הנאשם השלישי במתן השוחד, לורנט לוי, סך של 91,000 ₪ לצורך רכישת תווי קניה שנועדו למתן תרומות מאת המבקש, לנזקקים, ובתמורה לכך פעל המבקש כדי להקל על לורנט לוי בהליכים פליליים שנוקטו נגדו בגין עבירות תכנון ובניה.

2. במקביל להגשת כתב האישום, הוגשה בקשה למתן צו זמני ברכוש, לפי סעיף 297 לחוק העונשין, התשל"ז 1977- (להלן: חוק עונשין) ולפי סעיף 34 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש)[נוסח חדש], תשכ"ט - 1969(להלן: הפקודה).

3. בהסכמת הצדדים, ועד להחלטה אחרת, נתפס רכוש בשווי 205,049 ₪. הרכוש שנתפס הוא חשבון בבנק הפועלים ובו סך של 23,504 ₪ (להלן: חשבון הבנק) וכן קרן השתלמות בחברת הראל בסך 181,545 ₪ (להלן: קרן ההשתלמות).

כעת מבוקש לשחרר את הכספים.

4. המבקש אינו חולק על קיומן של ראיות לכאורה לצורך הבקשה שלפניי, וטענותיו נוגעות לשני עניינים מרכזיים: האחד - העדר הסמכה בחוק לתפיסת הרכוש, והשני - מצב כלכלי המצדיק את שחרור הכספים.

דין והכרעה

5. סעיף 297(א) לחוק עונשין קובע כך:

"הורשע אדם על עבירה לפי סימן זה, רשאי בית המשפט, נוסף על העונש שיטיל-
(1) לצוות על חילוט מה שניתן כשוחד ומה שבא במקומו;
(2) לחייב את נותן השוחד לשלם לאוצר המדינה את שוויה של התועלת שהפיק מן השוחד".

6. נכונה אני להניח, כטענת המשיבה, כי סעיף 297(א)(1) לחוק העונשין, מסמיך את בית המשפט לחלט רכוש בשווי כפי שניתן לחלט רכוש בשווי לפי סעיף 21(א) לחוק איסור הלבנת הון, תש"ס - 2000 (להלן: חוק איסור הלבנת הון). הביטוי "ומה שבא במקומו" שבסעיף, בהחלט מאפשר פרשנות לפיה כל רכוש של מקבל השוחד (ובכלל כך גם קרן השתלמות שברור שהיא אינה קשורה לביצוע העבירה או לשכר שהתקבל בגינה), יכולה להיחשב כבאה במקום השוחד. זאת משום שכספי השוחד מתערבבים עם כלל הרכוש ומאפשרים למקבל השוחד להמשיך להחזיק בקרן ההשתלמות ולהימנע משימוש בה לצרכיו. וראו בעניין זה דברי כב' השופט צ' זילברטל בע"פ 6145/15 רונאל פישר נ' מדינת ישראל, פסקה 26 (25.10.2015)(להלן: עניין רונאל פישר) שציין כי נראה שלעניין חילוט סופי בשווי "לא אמורה הבעיה להתעורר שכן סעיף 297 לחוק עונשין מדבר על 'מה שניתן כשוחד ומה שבא במקומו' [ההדגשה במקור מ.א.]".

7. אולם סעיף 297 לחוק העונשין שעליו מבססת המשיבה את בקשתה, עניינו בחילוט בתום ההליך הפלילי, לאחר שהנאשם הורשע בקבלת שוחד. בענייננו מבוקש צו זמני לשם הבטחת מימוש החילוט בתום ההליך.

המשיבה טוענת כי הסמכות לחילוט בתום ההליך כוללת סמכות עזר הכרחית לחילוט זמני עד להכרעה הסופית שאם לא כן, הנאשם יוכל להבריא את נכסיו וסעיף 297 לחוק העונשין יהפוך לאות מתה.

8. לביסוס טענותיה הפנתה המשיבה למספר פסקי דין שבהם, בין היתר, אכן צויין כי "כאשר נתונה בידי בית המשפט הסמכות לחלט רכוש, כי אז תוקנה גם סמכות העזר לתפוס אותו רכוש ולהחזיקו עד להחלטה מה יעלה בגורלו" (91955/02 פרקליטות מחוז ת"א - מיסוי וכלכלה נ' צין דוד יעקב, פסקה 5(11.7.2002)). אולם ציטוט זה כמו יתר האסמכתאות שהובאו בסעיפים 8-10 לסיכומי המשיבה, עוסקים כולם בהליכים לפי חוק איסור הלבנת הון. חוק איסור הלבנת הון מסמך את בית המשפט לחלט רכוש באופן זמני ועד להכרעה בהליך הפלילי, בשני מסלולים מפורשים: האחד מעוגן בסעיף 23 לחוק איסור הלבנת הון המחיל את ההסדר הקבוע בסעיף 36(א) לפקודת הסמים המסוכנים [נוסח משולב], תשל"ג - 1973 המסמך במפורש את בית המשפט לתת צו זמני טרם הגשת כתב אישום. השני מעוגן בסעיף 26(א) לחוק איסור הלבנת הון, המפנה באופן מפורש לסמכויות החיפוש והתפיסה לפי הפקודה, לרבות סעיפים 32-35 לפקודה העוסקים בתפיסת רכוש לפני הרשעה, וקובע כי סמכויות התפיסה לפי הפקודה יחולו "בשינויים המחוייבים גם לעניין רכוש שביחס אליו ניתן לתת צו חילוט לפי חוק זה". בבש"פ 1359/17 מדינת ישראל נ' ברוך (15.7.2017) נקבע כי נוכח נוסחו של סעיף 26 לחוק איסור הלבנת הון ומשחוק איסור הלבנת הון מאפשר חילוט בשווי, אזי "אם בהתאמה ושינויים מחוייבים עסקינן, בין החוק לבין הפסד"פ, אזי שיש לאפשר תפיסה בשווי אף בהגיענו לסלול הפסד"פ" (שם, פסקה 6).

בענייננו, אף אם נניח, כפי שצויין לעיל, שניתן לחלט בשווי לאחר הרשעה בעברית שוחד, כפי שניתן לפי חוק איסור הלבנת הון, אין בחוק העונשין סעיף דוגמת סעיף 26 לחוק איסור הלבנת הון, ה מחיל את סמכויות התפיסה לפי הפקודה, בשינויים המחוייבים גם על תפיסה לפי סעיף 297 לחוק העונשין. לכן אין ללמוד מהאסמכתאות שהובאו על ידי המשיבה, לענייננו.

9. לא אכחד, יש הגיון רב בטענות המשיבה בנוגע לצורך להבטיח את החילוט בתום ההליך, ויתכן בהחלט שהן משקפות את הדין הרצוי. אולם בהינתן זכות הקניין של הנאשם ברכושו, איני סבורה שניתן לפגוע בקניינו של הנאשם ללא סמכות מפורשת. עיגון זכות הקניין בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, מחייב לפרש את הוראות סעיף 267 לחוק העונשין לאורו של חוק היסוד ובאופן דווקני (ראו השו"פ 333/21 ג'אבר נ' מדינת ישראל, פסקה 31 (18.4.2021)(להן: עניין ג'אבר)). וכפי שציינה כב' השופטת ד' ברק-ארז בעניין ג'אבר "התכלית של מניעת הברחת נכסים היא בוודאי חשובה אך אין בה להצדיק פעולת תפיסת הרכוש או החפץ בכל המקרים. פגיעתה של התפיסה בזכות הקניין של הפרט היא קשה ומכבידה. משמעותה כי רכושו יוחרם ויכול להיות מוחזק על ידי היחידה החוקרת עד תום ההליך בעניינו" (שם, שם). דברים דומים הביע גם כב' השופט צ' זילברטל בעניין רונאל פישר שציון אף הוא שלנוכח הפגיעה בזכות הקניין הכרוכה בחילוט הזמני "ראוי להיצמד ללשון החוק" (פסקה 26).

10. המשיבה השתיתה את בקשתה לחילוט הזמני גם על סעיף 34 לפקודה. סעיף זה יחד עם סעיף 35 לפקודה מסמך את בית המשפט להורות, בתנאים שיקבע, על החזקת חפץ שנתפס בהתאם לסעיף 32(א) לפקודה. החפץ שאותו ניתן לתפוס לפי סעיף 32(א) לפקודה הוא חפץ "שיש יסוד סביר להניח כי באותו חפץ נעברה, או עומדים לעבור, עבירה, או שהוא עשוי לשמש ראיה בהליך משפטי בשל עבירה, או שניתן כשכר עבירה או כאמצעי לביצועה".

סעיף 32(א) לפקודה נועד לשלוש תכליות: תפיסה למטרת מניעת ביצוע עבירה עתידית; תפיסה למטרת חילוט בסוף ההליך (למשל לפי סעיף 39 לפקודה או לפי סעיף 297 לחוק העונשין); תפיסה לצורך הצגת החפץ כראייה בבית המשפט (בש"פ 342/06 חברת לרגו עבודת עפר בע"מ נ' מדינת ישראל (12.3.2006)). בענייננו מבוקש צו זמני לצורך חילוט החפץ עם סיום ההליך הפלילי, לפי סעיף 297 לחוק העונשין. השאלה הנשאלת היא האם הרכוש שאותו מבוקש לחלט באופן זמני, הינו חפץ כמשמעותו בסעיף 32(א) לפקודה.

11. בכל הנוגע לקרן ההשתלמות. אין ספק בכך שקרן ההשתלמות איננה בגדר חפץ שנעברה בו עבירה. משכך לא ניתן להורות על חילוט זמני של קרן ההשתלמות בהתאם לסעיף 34 לפקודה. יוער כי ניסיון המשיבה לשלב בין סעיף 267 לחוק העונשין העוסק בחילוט בסוף ההליך, לסעיף 34 לפקודה העוסק בחילוט זמני, נעשה על ידה גם במקרה שנדון בעניין רונאל פישר. על הערבוב בין המסלולים, והחשיבות שיש בהצמדות ללשון החוק כאשר פוגעים בקניינו של אדם, העיר כב' השופט צ' זילברטל את הדברים הבאים, שמפאת חשיבותם לענייננו, הם מובאים כאן במלואם:

"26. אעיר, כי בקשת המשיבה למתן צו חילוט זמני ברכוש המערער בהסתמך על סעיף 34 לפסד"פ לא הובהרה די צורכה. על פניו נראה, כי המשיבה הניחה כי מדובר במסלול חילוט זמני הדומה למסלול הזמני המותווה בחוק איסור הלבנת הון בצירוף ההוראות שבפקודת הסמים, ולא כך הוא. אסביר. סעיף 34 לפסד"פ מתיר לבית משפט השלום ליתן צו בנוגע ל"חפץ תפוס", ונכון אני להניח כי צו כאמור יכול לכלול גם הוראות חילוט זמניות בחפץ שנתפס כדין. מכאן, שאם אמנם נתפס חפץ בהתאם לעילות המנויות בסעיף 32 לפסד"פ, בית המשפט יהיה רשאי על יסוד בקשה מתאימה להורות על חילוטו הזמני של החפץ. ואולם, במקרה דנא דילגה המשיבה על שלבים חיוניים, וכלל לא פירטה בבקשתה מהם החפצים שנתפסו בעין שלגביהם מתבקש בית המשפט לתת צו זמני, והאם הם נתפסו כדין ובהתאם לעילות המנויות בסעיף 32 לפסד"פ. ראוי להבהיר, כי בעוד שסעיף 21 לחוק איסור הלבנת הון מאפשר לחלט רכוש בשווי הרכוש שנעברה בו העבירה, הרי שסעיף 32 לפסד"פ - ובעקבותיו סעיף 34 לאותה פקודה - מתיר לתפוס חפצים הקשורים בביצוע העבירה. לא נטען בבקשת המדינה, ועל-כן עולה התמיהה בעניין זה, כי הרכוש הנזכר ברשימה המצורפת לבקשה (נכסי נדל"ן, כלי שיט, כלי רכב) הוא הרכוש בו גופו נעברו העבירות שנתפס על-פי הוראת סעיף 32 לפסד"פ. גם הכספים המצויים בחשבונות הבנק של המערער ובכספתו אינם בהכרח "חפץ" בו נעברה העבירה, גם אם הם משקפים את שווי. במאמר מוסגר, אעיר כי ההבדל הנזכר בין המסלולים השונים קיים גם בין הוראות החילוט הזמני בחוק איסור הלבנת הון לבין הוראות החילוט בפקודת הסמים. פקודת הסמים מצווה על חילוט נכסים הקשורים בעבירה בלבד, לעומת חוק איסור הלבנת הון המרחיב את סמכות החילוט בהליך הפלילי, ומחיל אותה לא רק על רכוש הקשור בעבירה, אלא גם על רכוש בשווי הרכוש הקשור בעבירה (ראו: גורסמן, בלקין וליכט עמ' 128). נמצא, כי נותר לדידי ספק האם, לעניין עבירת השוחד, שלשיטת המשיבה הוראות החילוט הזמני לגביה מצויות בשילובם של סעיף 297 לחוק העונשין וסעיף 34 לפסד"פ, ניתן לחלט בחילוט זמני רכוש ששווי כשווי הרכוש לגביו בוצעה העבירה (להבדיל מהרכוש שהוא-עצמו קשור בביצוע העבירה)[ההדגשה הוספה - מ.א.]. נראה, כי כשמדובר בחילוט סופי לא אמורה הבעיה להתעורר, שכן סעיף 297 לחוק העונשין מדבר על "מה שניתן כשוחד ומה שבא במקומו", אך לא כן עת עסקינן בחילוט זמני, שלצורכו "גויס" סעיף 34 לפסד"פ.

זאת ועוד: שני המסלולים למתן צווי חילוט זמני ברכוש של נאשם בהליך פלילי אותם הזכירה המשיבה מאפשרים - בהתקיים התנאים הקבועים בחוק - פגיעה בזכויותיו הקנייניות של מי שעדיין לא הורשע בדיון. בדיוק משום כך, ראוי להיצמד ללשון החוק ולא לערב בין המסלולים השונים, שלכל אחד מהם תכליות שונות והמחייבים עריכת איזונים אחרים[ההדגשה הוספה - מ.א.].

12. דברי כב' השופט צ' זילברטל נאמרו למעלה מן הצורך. זאת משום שבעניין רונאל פישר נקבע שלא ניתן לחלט את כפל הסכום שבו נעברו העבירות. לכן ניתן היה להסתפק בחילוט זמני בשווי, לפי חוק איסור הלבנת הון, ולא נדרשה הכרעה בעניין סעיף 297 לחוק העונשין. יחד עם זאת יש בדברים אלו כדי לחזק את מסקנתי לפיה אין להורות על חילוט

זמני בשווי, בעבירת שוחד, באין לכך הסמכה מפורשת בחוק.

13. שונה המצב בכל הנוגע לחשבון הבנק - משהודה המבקש בדיון בפניו ביום 30.5.2023 כי מדובר בכספים שהופקדו לצורך מימון מערכת הבחירות (עמ' 5 שו' 32), ומשכספי השוחד לכאורה (מאת משה הבא), נועדו לשם מימון מערכת הבחירות, הרי שמדובר בחפץ שנעברה בו העבירה ולמעשה גם המבקש מסכים שמבחינה עקרונית אין מניעה להורות על חילוטו הזמני (שם, שם). אלא שהמבקש טוען שהוא השיב את המתת הנטען למשה הבא ולכן לא מתקיים הצורך להוציא את "בלעו של העבריין מפיו" ולא קיים פוטנציאל חילוט בתום ההליך. מנגד טוענת המשיבה, שקיים פוטנציאל חילוט משום הטעמים הבאים: ראשית, לא הוכח כלל שהסכום אכן הוחזר למשה הבא. שנית, מטרת החילוט היא עונשית ולכן ניתן לחלט סכום בשווי המתת גם אם המתת עצמו הוחזר, וכי מכל מקום טובת ההנאה אינה מסתכמת בכסף שהעביר משה הבא אלא בסך טובת ההנאה שנוצרה למבקש בעקבות המתת, הכוללת את העובדה שהכסף הועבר למבקש בדיוק במועד שבו הוא היה זקוק לו.

המבקש צירף אישור לפיו הוא השיב למשה הבא סך של 200,000 ₪ בשנת 2018 (ראו נספח ג להודעה מיום 6.6.2023) ולכן על פני הדברים נראה כי אכן הושב סך של 200,000 ₪ למשה הבא.

אשר לאפשרות של חילוט שווי המתת בתום ההליך כאשר המתת הוחזר - שאלה זו אינה פשוטה (כפי שציין כב' השופט י' עמית, בע"פ 8312/17 ברהמי בנימין נ' מדינת ישראל (17.4.2018)(להלן: עניין ברהמי), (פסקה 47):

"בקרבו של מוסד החילוט מתרוצצות תכליות שונות: תכלית הרתעתית; תכלית קניינית (הוצאת בלעו של העבריין מפיו); תכלית מניעתית (צמצום אפשרות ביצוע עבירות בעתיד); פגיעה במקורות מימון של תשתיות עברייניות; וכן תכלית עונשית (שלגביה ישנן גישות שונות בפסיקה). בטרם יורה בית המשפט על חילוט, עליו לבחון עד כמה פעולת החילוט המבוקשת משרתת תכליות אלה".

לכן לא ברור האם במקרה שבו המתת הושב במלואו, יורה בית המשפט לחלט את שווי המתת לאחר ההרשעה. מכל מקום "כאשר מדובר בחילוט זמני כבמקרה דנן, גובר הצורך לאזן בין תכליות אלה לבין הפגיעה הצפויה בזכויות והאינטרסים של הנאשם (או של צדדים שלישיים) ברכוש המדובר, לנוכח חזקת החפות העומדת לו" (שם, שם).

כפי שבעניין ברהמי נקבע כי "העובדה שהרכוש לא הגיע לידי העבריין, עשויה לשמש טעם מיוחד וכבד משקל שלא להורות על חילוט" (פסקה 45), גם בענייננו ניתן לומר שהעובדה שהמתת הושב לנותן השוחד עשויה לשמש טעם מיוחד שלא להורות על חילוט. בענייננו אף הקושי גובר נוכח מסקנתי לעיל לפיה לא ניתן לחלט בשווי במסגרת ההליך הזמני. לכן אם כל המתת הושב, ממילא יש קושי לומר שבחשבון הבנק נותר "חפץ" שניתן לחלט לפי סעיף 35 לפקודה.

שאלות אלו הן כאמור שאלות כבדות משקל אולם איני נדרשת להכריע בהן בשלב זה. זאת משום שטובת ההנאה שקיבל המבקש איננה מסתכמת רק בסכום שלכאורה הושב למשה הבא. המתת ניתן למבקש בתקופה קריטית מבחינתו, בעת מסע בחירות, כאשר הכסף היה נחוץ לו באופן מיוחד. הצדדים לא חידדו את טענותיהם ביחס לכימות טובת ההנאה, אך "לאור מצוקתו הכלכלית הנטענת" של המבקש (סעיף 16 לכתב האישום), יש להניח כי אלמלא המתת הנטען, המבקש היה נאלץ לשלם ריביות גבוהות. בנסיבות כמו במקרה דנן שבהן ההלוואה לא נפרעה במשך

למעלה מ-4 שנים יש להניח שהמבקש אף היה נאלץ לשלם ריבית פיגורים בשיעור גבוה. בנסיבות אלו, אין לומר שכל בלעו של הגזלן הוצא מפיו והדעת נותנת כי הסכום שנותר בחשבון (כ- 20,000 ₪), יחד עם הסכום שהושב לכאורה להבא, אינו עולה על המתת הכולל שקיבל לכאורה המבקש. לכן ראיתי לדחות את הבקשה לשחרור חשבון הבנק.

14. נוכח המסקנה שאליה הגעתי, ומשקרן ההשתלמות תוחזר, ובה מרבית הסכום שנתפס (כ- 180,000 ₪ מתוך כ- 200,000 ₪), איני סבורה כי מצבו הכלכלי של המבקש כפי שהתרשמתי בדיון בפניי, מצדיק את שחרורו של חשבון הבנק.

15. סוף דבר הבקשה מתקבלת ביחס לקרן ההשתלמות ונדחית ביחס לחשבון הבנק.

ניתנה היום, כ' תמוז תשפ"ג, 09 יולי 2023, בהעדר הצדדים.